

неколико векова великим делovima далматинске обале, али само у колико су имали под својом влашћу Јонска Острва, Мореу и Кандију; Далмација им је била бедем против Турака, насебина а не народни посед и нигда циљ какве политике национализирања, која тада никако није била ни позната. Истина је то, да се са мостова, црква и палата градова у многоме одсијава успомена на италијанску грађевинску уметност, и с тога је италијански језик за дуго био исто онако кључ за душевно продирање живота, као што је у другим југословенским крајевима био немачки језик. Али давно прошло, прошло и неодређено време неважећа су времена када се мењају права народа; све што је историјско то је само сила, коју смрт допушта себи над животом, а садашњост само сме да говори. А у тој трезвеној дневној светлости двадесетог века распада се тврђено италијанаштво не само области које тражи Дануницио, него и оних што их тражи Нити, као мумија на свежем ваздуху.

Већ и са Трстом, у чијим је улицама светски путник Барцзини, пул задовољства, открио тобож становништво чистије и живље италијанске народности, но и у самом његовом завичају, има више од једне закачке. Кад је попис становништва од 1910. записао овде на таблу 141.509 Италијана и 37.834 Словенаца, док су се десет година пред тим још 66.495 Словенаца мерили са 75.460 Италијана и док је у тој деценији та варош усисавала у себе Јужне Словене кроз све своје поре, наређен је био услед убуђења Словенаца нов попис, који је број Југословена повео на 60.602, а број Италијана смањно на 118.353. Напротив у Истри